Мінятюри.

IV. Сільські політики.

В гостинній отця Іляріона зібралось поважне число „собратий“ із своїми родинами, головно „ради празника“, а понадто деякі мали на гадці відбути тут передвиборчу нараду. Отець Іляріон догадував ся сего, а маючи будувати нове приходство при помочи старости, хотів він не допустити до тої наради, але політично, о, бо отець Іляріон був завсїди добрим політиком, почавши ще від шкільної лави; адже й матуру навіть зложив не через здібности, але завдяки тій добрій політиці. Післав отже свій тарантас запряжений парою „цуґових“ по паньство поборців до сусїдного місточка, а сам побіг з низеньким поклоном до двора по паньство „ржонцїв“; сї дві польські родини мали бути родом студеної води на розгорячені голови деяких „крикунів“.

Поки-що руська братія не знала про сю несподїванку, і спершу стала заспокоювати голод при щедро заставлених столах гостинного господаря. Панї забавлялись пошепки критикою всякого рода, почавши від критики неелеґантного урядженя в хатї, аж до критики самої господинї сеї хати. Завдяки свойому поводженю на всїх провінциональних вечерках в околицї ся панї не мала симпатиї у иньших пань; що гірше, на нїй тяжіла „не найлїпша слава“. Чому власне? Жадна з пань не могла сказати про неї якогось позитивно злого факту, але кожда говорила про неї якось так значучо, мов знала Бог зна які її лиходїйства. Ще щастє тої „вітренницї“, що вона вміла так знаменито заставляти столи! Інакше не гостила-б нинї усїх тих чесних і поважних матрон і їх

Generated on 2015-08-02 14:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google
Digitized by Google
Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

непорочних донечок, яких мами везли сюди хоч з острахом, але все в надії, що може хоч троха забавлять ся і „поскачуть“ дівчата, а хто не знає, як на провінциї люде жадні тої забави! Але за те синів, братів жадна мама анї сестра не привезла би тут, Боже борони! з обави перед сею звідницею-ґаздинькою! Ну, але остаточно ся абстиненция вийшла фатально для забави, бо ціла юрба панночок мусїла „скакати“ при звуках фортепяна — одна з одною. Був вправдї на забаві якийсь мізерний студентина, що приїхав не вважаючи на заказ мами, але що котрій панночцї із студента! Був навіть і теольоґ, але раз, що ще з першого року (дуже далека перспектива), а по друге такий, якого не обходила жадна дама на сьвітї, крім трефової чи керової при зеленім столї.

От і ціла компанїя! Панни аж лютили ся з нудьги. „Не шкода-ж моєї новіської сукнї?“ „А моєї штучної фризури, над якою я цїлий тиждень працювала!“ — думала то одна, то друга.

— І що се за забава без хлопцїв! — не видержавши сказала одна.

— Ну, а чому-ж ваші брати не приїхали? — відтяла їй друга.

— Тому, здаєть ся, що й ваші! — відтяла їй перша.

— О, наші були-б приїхали, — сказала одна чорнявка — лиш що не мають візитових убрань тут на селї!

— Ну, а з наших один через мозіль не може взути черевика, а другого страшенно болять зуби! — запевняла білявка.

— Ах, ті зуби! Все болять не в пору, і не в пору виростають мозолї! — кликнула якась жвава, жадна забави русявка, що nota bene не мала жадного брата.

— Чому не в пору? Власне в пору! — законклюдувала вказуючи значучо на ґаздиню поважна їмость, мати шістьох синів, із яких кождий був „благонадежний“, а наймолодшим був той студентик, що проти волї мами втиснув ся на забаву.

Тим часом усї ті побоюваня обережних мамунь і сестричок о спокій серця своїх непорочних і наївних синків і братчиків були, здаєть ся, пересолені, особливо супроти зміни, яка зайшла в успособленю господинї дому від часу повної благодатних наслїдків поїздки епископа по епархії. Сю зміну всї завважали виразно. Звичайно весела, охоча і повна гумору вона сьогодня тихо снувалась серед юрби гостий, обертаючись до них лише з слабим усьміхом ввічливости. І одягнена була не так як звичайно в ясний або пестрий одяг, а в чорну, скромненьку сукню і білу краватку.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

В танцях, у яких доси бувала першою, не брала жадної участи, а на жарти і комплїменти розохочених панотців відповідала вповні приличним поведенєм. Розумієть ся, що завзяті сусїдки не були вдоволені сею пожаданою зміною, вітрячи і в нїй щось злого. На сю тему навіть велись пошепки в кутах сальону оживлені дискусиї. Кожда воліла прийти до всякого злого заключеня, лиш коби не до доброго. А поміж тими поговірками, як серед шипіня кусливих гадючок ходила гостинна ґосподиня і заставляла та закладала щедро столи для своїх „миленьких гостий“ і сусїдів.

Отець Іляріон вештав ся також із своєю звичайною солодкою усьмішкою і з повними чашами золотистого пива і вина і примушував і поїв і з кождим гостем обробляв що раз то иньшу ґосподарську тему. Сї ґосподарські теми, се була його специяльність. „Тим нікому не наразиш ся“ — мовляв він. Про полїтику він з засади нїколи не любив балакати.

Та ось гостї заспокоїли перший голод...

— Милі братя, час уходить, а ми в нашім повітї не згодились іще на якогось независимого... — почав один із молодших і горячійших отців.

— А знаєте, сусїдо, — перебив прозорливий ґосподарь, знайшовши ся в мить коло него. — Видів я вашу гречку, пишна, далеко лїпша від моєї! Слово вам даю! Ну, і прошу зважити, що ви перший рік ґаздуєте, а я вже досьвідний, старий ґазда!

Розмова знов перейшла щасливо на тему гречки і сталась загальною. Всї отцї один перед одним почали скаржити ся на лихі результати ґосподарюваня в нинїшнїх часах. О. Іляріон аж сияв щасливою усьмішкою, бо ся тема була невичерпана і могла заповнити цїлу ніч, а в найгіршім разї хоч той час, поки приїдуть польські гостї.

Тим часом завзятущі полїтики мусїли якийсь час мовчати. Але в кінцї не втерпів один і збираючи всю відвагу скрикнув в антрактї ґосподарської дебати:

— Всечесні отцї і братя, вибори за плечима, а ми ще не порозуміли ся що до особи нашого руського кандидата! Вношу отже, щоби ми...

В тім задуднїло, батіг луснув по благородному, і перел ґанком зупинив ся тарантас о. Іляріона, наладований паньством поборцями і всїми їх прегарними потомками прибраними в „кракуски“. Передвиборча розмова урвалась у самім зачатку, а болюча і стур-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:56 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

бована усьмішка ґосподаря дому, яку вона викликала, змінила ся на солодку. Охочо побіг він на ґанок, помагаючи услужно цілій родині і обціловуючи з ґалянтерією ручки пані поборцевої. Нарешті з великою парадою і при многих поклонах, а навіть при інтонациї повитального гимну відгронаного вандрівним цитристом, шановна родина впровадилась до гостинної і від разу заняла перворядне місце серед гостий. Розмова з руської в одну мить замінила ся на польську, і самі панночки, що перед хвилею пописували ся самими найновійшими зворотами і словами українських письменників, (аби показати свою начитаність), почали цвенькати одна наперед одної. О. віцедекан і оба совітники, „тверді“ Русини, присіли ся до пана „поборця“, розпитуючи найчистійшою польщиною про маломісточкові новини і про дороге здоровля пана старости, а деякі з молодших і ґалянтнійших панотців почали помалу приставати до флірту, який на самім вступі не гаючись розпочала пані „поборцова“.

Бавлено ся в „розмову цьвітів“, в ріжні товариські гри, повні глубокого змісту і сенсу, танцьовано, о скілько се можливе було з дансерами в довгих рясах. Мотором усего був флірт проваджений веселою панею поборцовою цілу ніч, аж до білого дня...

Ранком гості мусіли роз'їхатись, прощані вдоволеним ґаздою. Найсердечнійше і найчемнійше він прощав ся з „паньством поборцями“, бо при їх помочи він обминув небезпечну політичну розмову в своїй хаті, а понадто сподівав ся від упоєного поборця приятельської услуги в виді корисної реляциї перед паном старостою...

Пані Іляріонова, позбувши ся гостий, сиділа в опустілій гостинній серед її неладу, як по полишенім побоєвищи. Сиділа тужно задумана впяливши очи в портрет преосьвященного, уставлений на етажерці на чільнім місці і обставлений китицями штучних фіялок. На колінах у неї писаня Павла з Кемпіс, дар від преосьвященного, одержаний на останній сповіди у него.

В останніх часах вона залишила всяку сьвітську лектуру і вчитувалась лиш у ті побожні писаня... Зрезиґнувавши з усіх своїх дотеперішніх бурливих приємностей, вона знаходила дивну і не зазнану доси роскіш у тихих контемпляціях і релїґійних екстазах.

Її муж, наскрізь практичний, плиткомислячий чоловік, не застановляв ся глибше над тою наглою зміною своєї жінки. Він

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:56 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google

рад був, що вона трохи менче „вієть ся“ і більше пильнує хати, а сю переміну на ліпше він не без вдоволеня приписував свойому строгому поводженю з нею і вічним моралам, з яких вона в душі сьміялась; вона знала, що зносячи терпливо грубости свойого мужа і пана, зуміє про те все переперти свою волю і свої забаганки.

— Ти чому не йдеш видавати сніданє для челяди? — почула нагло його гризливий голос над своєю головою і здрігнула ся. Але опанувавши себе сказала весело: — Знаєш, Ілярцю, я придумала щось!

— Та що? — спитав неохітно.

— А то, що ти мусиш стати бодай консисторським совітником, коли вже не деканом!

У Ілярця засьвітились очи, а на устах появив ся його солоденький усьміх. Цікаво глядів на жінку.

— Ти гадаєш, що я надармо їжджу що місяця до сповіди у владики? Адже-ж я могла-б і тут у котрого-будь сьвященника висповідатись! Але я за кождим разом маю нагоду спімнути тебе добрим словом — — а я се вмію дуже зручно... Ти вже мене знаєш, неправда-ж? — усьміхнулась до мужа побідоносно.

— Їдеш може знов? — спитав він поквапно.

— Т-та, вже місяць минає — —

— Ну, то добре! Я скажу Андрієви, нехай на завтра вичистить тарантас — —

І він побіг поквапно забуваючи про невидане сніданє для челяді. Був надзвичайно вдоволений; бо прошу: хату буде мати вже так як певно, а ще може й совітником зістане!...

Його жінка була також вдоволена завтрішньою поїздкою до столиці. Ну, а цілий повіт хоч на празнику у о. Іляріона стратив останню нагоду порозуміти ся остаточно в справі виборів і через те його руський кандидат перепав невеликою меншістю голосів, мусів конець кінців задоволити ся своєю „моральною побідою“.

Климентія П. Б.

V. За хвилину до смерти.

Як я опинив ся верстов за шість від міста — не памятаю. Ноги у мене боліли і я сів на березї широкої річки під кущами верболозу, засунув руку в кишеню і витяг револьвер... Серце моє то тіпало ся, то замірало в грудях, а в гарячій голові хутко про-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2015-08-02 14:53 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112107989979
Public Domain in the United States, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-us-google